

Kriteriji vrednovanja učenikovih postignuća

Vrednovanje učenikovih obuhvaća tri pristupa: *vrednovanje za učenje*, *vrednovanje kao učenje*, *vrednovanje naučenog*. Vrednovanje za učenje služi unapređivanju i planiranju budućega učenja i poučavanja. Vrednovanje kao učenje podrazumijeva aktivno uključivanje učenika u proces vrednovanja te razvoj učenikoga autonomnog i samoregularnog pristupa učenju. Vrednovanje naučenog je ocjenjivanje razine postignuća učenika. Vrednovanje za učenje i vrednovanje kao učenje ne rezultiraju ocjenom, nego kvalitativnom povratnom informacijom.

Brojčano ocjenjivanje razine postignuća učenika zasniva se na praćenju i provjeravanju.

Praćenje učenikovih postignuća jest ono što profesor neprestano tijekom nastave uočava u učenikovu pristupu radu, domaćem i školskom, zalaganju tijekom sata, razumijevanju obrađivanoga gradiva, sklonosti k pojedinim sastavnicama školskog predmeta [književnosti (umjetnosti), gramatici (logici), literarnom, novinarskom... izražavanju, filmskoj umjetnosti itd.].

Provjeravanje učenikovih postignuća jest ispitivanje učenikova znanja u vezanome razgovoru (reproduktivnom – dopušta se reprodukcija „svojim riječima“ i katehetskome – doslovna reprodukcija) ili u pismenome ispitu.

U predmetu Hrvatski jezik vrjednuju se sljedeće predmetne sastavnice:

hrvatski jezik i komunikacija

književnost i stvaralaštvo

kultura i mediji

Predmetna sastavnica *hrvatski jezik i komunikacija*

U toj sastavnici ocjenjuje se učenikovo poznavanje standardnoga jezika – ponajprije gramatike i pravopisa hrvatskoga standardnoga jezika te praktična komunikacijska primjena, tj. uporaba standardnoga jezika u različitu kontekstu. Također se katkad ocjenjuje poznavanje teorijskoga gradiva iz povijesti jezika, dijalektologije, leksikologije, frazeologije i funkcionalne stilistike.

Pismeno provjeravanje planira se 4-6 puta godišnje. U pismenome ispitu iz gramatike najčešće se provjerava učenikova sposobnost prepoznavanja određenih gramatičkih pojavnosti, te sposobnost njihova stvaranja i preoblikovanja prema zadanim uputama. Teorijski dio obično zauzima malen dio ispita (manje od 20% bodova), a u njemu se najčešće definiraju gramatičke kategorije koje se prepoznaju, preoblikuju i stvaraju na jezičnim uzorcima.

Pismeni ispit iz gramatike ocjenjuje se prema sljedećim kriterijima:

Tablica 1

OCJENA	BODOVI (u postocima)
nedovoljan (1)	manje od 50%
dovoljan (2)	50% – 65%
dobar (3)	65% - 80%
vrlo dobar (4)	80% - 95%
odličan (5)	95% - 100%

U **pismenome ispitu iz pravopisa** učenik treba ispraviti (lektorirati) tekst zasićen ciljanim pravopisnim pogreškama ili upisati određene riječi i rečenice prema pravilima standardnoga jezika.

U **pravopisnome diktatu** učenik treba govorni tekst zasićen ciljanim pravopisnim pogreškama zapisati prema pravilima hrvatskoga standardnog jezika.

Pravopisna pismena provjera ocjenjuje se prema sljedećim kriterijima:

Tablica 2

OCJENA	BROJ POGREŠAKA
nedovoljan (1)	više od 10
dovoljan (2)	8, 9, 10
dobar (3)	5, 6, 7
vrlo dobar (4)	3, 4
odličan (5)	0, 1, 2 ¹

U **pismenome ispitu iz povijesti jezika, leksikologije, dijalektologije, frazeologije i funkcionalne stilistike** provjerava se uglavnom teorijsko gradivo (u leksikologiji, dijalektologiji, frazeologiji i funk. stilistici provjerava se ponešto i sposobnost prepoznavanja, stvaranja i preoblike) te se oni ocjenjuju prema sljedećim kriterijima:

Tablica 3

OCJENA	BODOVI (u postocima)
nedovoljan (1)	manje od 50%
dovoljan (2)	50% – 65%
dobar (3)	65% - 80%
vrlo dobar (4)	80% - 90%
odličan (5)	90% - 100%

Usmeno provjeravanje može se provoditi svaki nastavni sat, bez prethodne najave. Gradivo iz povijesti jezika, leksikologije, dijalektologije, frazeologije i funkcionalne stilistike najčešće se provjerava usmeno. Ako se učenika gramatičko i pravopisno gradivo ispituje usmeno, onda se to provodi uz pismene zadatke koje učenik bilježi na ploči.

Usmeno ispitivanje gramatičkog gradiva ocjenjuje se prema sljedećim kriterijima:

odličan (5)

- učenik s lakoćom prepoznaje, preoblikuje i stvara sve obrađene gramatičke pojavnosti
- zna objasniti po kojim je osobitostima prepoznao pojedinu gramatičku kategoriju

vrlo dobar (4)

- učenik s lakoćom prepoznaje, preoblikuje i stvara većinu obrađenih gramatičkih pojavnosti, no potrebna mu je nastavnikova pomoć pri uočavanju pojedinih „teže uočljivijih“ gramatičkih pojavnosti (npr. prijedlozi, određeni/neodređeni pridjev, imenski predikat, imenski atribut i sl.)
- zna objasniti po kojim je osobitostima prepoznao pojedinu gramatičku kategoriju

dobar (3)

- učenik prepoznaje, preoblikuje i stvara dio obrađivanih gramatičkih pojavnosti (ipak znatno više od polovice), a dio tek uz priličnu nastavnikovu pomoć
- zna objasniti osobitosti tek dijela obrađivanih gramatičkih pojavnosti, a kod ostalih je prilično nesiguran

dovoljan (2)

- učenik prepoznaje, preoblikuje i stvara dio obrađivanih gramatičkih pojavnosti (oko polovicu), ostale vrlo nesigurno ili netočno i nakon nastavnikove pomoći

¹ Ovisno o broju mogućih pogrešaka, za dvije pogreške ocjena može biti i vrlo dobar.

- zna objasniti osobitosti tek dijela obrađivanih gramatičkih pojava (oko polovicu), a kod ostalih je prilično nesiguran ili uopće ne zna

nedovoljan (1)

- učenik prepoznaje, preoblikuje i stvara tek malen dio obrađivanih gramatičkih pojava (ispod polovice), ostale vrlo nesigurno ili netočno i nakon nastavnikove pomoći
- zna objasniti osobitosti tek dijela obrađivanih gramatičkih pojava (ispod polovice), a kod ostalih je prilično nesiguran ili uopće ne zna.

Pravopisno gradivo se rijetko provjerava usmeno. Tada učenik piše primjere na ploči, a usmeno se provjerava poznavanje pravopisnih pravila. Ocjenjuje se po kriterijima po kojima se ocjenjuje pravopisni diktat (tablica 2).

U usmenome ispitivanju iz povijesti jezika, leksikologije, dijalektologije, frazeologije i funkcionalne stilistike provjerava se teorijsko gradivo (u leksikologiji, dijalektologiji, frazeologiji i funkc. stilistici ponešto i sposobnost prepoznavanja, stvaranja i preoblike) te se učenički odgovori ocjenjuju prema gore navedenim kriterijima za pismenu provjeru (tablica 3).

Predmetna sastavnica književnost i stvaralaštvo

U okviru ove sastavnice ocjenjuje se obrada književnih sadržaja, lektira, usmeno i pismeno izražavanje.

Književnost

Nekoliko se elemenata ocjenjuje u okviru ove sastavnice:

a) poznavanje književnoteorijskih pojmova

- učenik treba znati definirati ili svojim riječima objasniti određeni književnoteorijski pojam
- treba navesti primjer
(Primjerice:
„Što je onomatopeja?“ „To je stilski postupak kada se zvukovima jezičnih glasova oponašaju zvukovi iz prirode. U pjesmi 'Jesen' Dobriša Cesarić uporabio je onomatopeju u stihovima: 'u strništima tužno šušti'. On gomilanjem glasova s, š, ž, š, š nastoji oponašati zvuk vjetra na strništu.“
„Što je roman?“ „Roman je dulje prozno djelo. Obično s više od 100 stranica. Čitali smo npr. roman 'Trojica u Trnju' Pavla Pavličića.“)
- učenik treba u navedenome primjeru prepoznati i književnoteorijski opisati određene književne pojavnosti (obrnuto od gore navedenih primjera, npr. „Koji je stilski postupak uporabio Cesarić kad u pjesmi Jesen kaže: 'u strništima tužno šušti'?“ „Objasni.“)

Poznavanje književnoteorijskih pojmova provjerava se ponajprije usmeno, a ako se provode pismene provjere, onda se to čini jednom u polugodištu. Ocjenjuje se prema istim kriterijima i kada se provjerava usmeno i kada se provjerava pismeno (tablica 3).

b) pismena provjera razumijevanja književnoga teksta

Ovakvu pismenu provjeru nije potrebno bilježiti u školskome kurikulumu. Taj se ispit ne bilježi ni unaprijed u Dnevniku kao pismeni ispiti za taj tjedan, a učenici mogu pisati pismeni ispit iz nekog drugog predmeta isti dan. Razlog je taj što se učenici za ovakvu pismenu provjeru ne moraju pripremati. To je zapravo provjera koncentracije na čitani (u sebi) ili slušani tekst.

Ovakvu provjeru učitelj može najaviti dan prije provjere, ali ne smije reći koji tekst iz čitanke će se provjeravati.

Ovakvih provjera piše se 2 – 6 u školskoj godini, a ocjenjuju se prema sljedećim kriterijima:

Tablica 4

Ocjena	Bodovi (u postocima)
nedovoljan (1)	manje od 60%
dovoljan (2)	60% – 70%
dobar (3)	70% - 85%
vrlo dobar (4)	85% - 95%
odličan (5)	95% - 100%

c) učenikovo zalaganje pri obradi književnih tekstova

U ocjeni iz književnosti iznimno je bitno učenikovo zalaganje i suradnja s učiteljem pri obradi književnih tekstova. U razgovoru o novim tekstovima očituje se učenikovo razumijevanje teksta, sposobnost prosudbe i analize, tj. interpretacije teksta, sposobnost povezivanja pojedinih osobitosti teksta s prije obrađivanim književnim djelima, sposobnost teorijskog opisivanja tih osobitosti, sposobnost povezivanja sadržaja teksta s osobnim životnim iskustvom i sl.

Učenikovo zalaganje pri obradi književnih tekstova učitelj može odličnom ocjenom nagraditi na kraju jednog ili više satova interpretacije teksta/tekstova, no za ostale ocjene potrebno je sustavnije bilježenje učenikova rada. Učenikovo zalaganje može se bilježiti u unaprijed pripremljenu tablicu s imenima učenika iz pojedinoga razreda, npr.

Pero Perić	+	+	+	-	+	+	+	-	-	+	-	-	+	+	+	+
Ivo Ivić	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

U takvu ocjenjivanju treba djelovati motivirajuće te minus upisati onda kada učenik ne zna odgovor na vrlo jednostavna pitanja, što pokazuje da površno prati rad na satu. Plus ne treba upisati za svaki učenikov odgovor, već za više točnih reproduktivnih odgovora (kada učenik ponavlja određeni podatak iz teksta) te za interpretacijske, produktivne odgovore (proširivanje poznatoga novim informacijama).

Ocjena se formira prema kriterijima iz tablice 3.

Lektira

Učenici lektiru obrađuju na različite načine: katkad trebaju pisati u bilježnicu prema zadanim uputama, katkad trebaju samo pročitati djelo s razumijevanjem, katkad moraju pripremiti usmeno izlaganje (najčešće u trajanju do 3 minute), katkad izrađuju plakat, katkad snimaju videouradak prema zadanim uputama itd.

Ako učenici trebaju samo pročitati djelo s razumijevanjem, onda se pri interpretaciji lektire na školskim satovima lektire učenik ocjenjuje prema kriterijima navedenima u sastavnici *književnost* pod slovom c.

Ako učenici pišu pisani tekst, učitelj na satu lektire pokušava utvrditi koliko je taj rad bio samostalan, a sam rad ocjenjuje se prema kriterijima koji će biti navedeni za sastavnicu *pismo izražavanje* (pri ocjeni plakata treba uzeti u obzir i dizajniranje plakata, tj. njegove likovne kvalitete).

Usmeno izlaganje prema zadanim uputama ocjenjuje se prema kriterijima za sastavnicu *govorno izražavanje* (videouradak se može ocijeniti i u rubriku za *medijsku kulturu*).

Predmetna sastavnica *usmeno izražavanje*

U reproduktivnome govoru, krasnoslovu, ocjenjuju se:

- točnost reprodukcije
- razgovijetnost
- ritam, intonacija
- primjerena mimika, gesta.

U reproduktivnome govoru, dramskom tekstu, ocjenjuju se:

- uvjetna točnost reprodukcije (moguća je djelomična improvizacija)
- razgovijetnost
- ritam, intonacija
- primjerena mimika, gesta.

U diskurzivnome, raspravljačkome produktivnome govoru ocjenjuje se:

- struktura:
 - uvod – zadobivanje naklonosti, upoznavanje sa sadržajem
 - izlaganje – izlaganje teme, tvrdnja, dokazivanje, pobijanje alternativnih tvrdnji
 - zaključak – sažetak teze, efektivnost samoga kraja
- logički slijed rečenica u tekstu
- razgovijetnost
- ritam, intonacija
- primjerena mimika, gesta
- uporaba najavljenog jezičnog idioma (standardni jezik, dijalekt, žargon...).

U pripovjednome reproduktivnome ili produktivnome govoru ocjenjuje se:

- struktura:
 - uvod – zaplet – vrhunac – rasplet
- logički slijed rečenica u tekstu, zasnovan ponajprije na temporalnoj „logici“
- razgovijetnost, jasnoća
- ritam, intonacija
- primjerena mimika, gesta
- uporaba najavljenog jezičnog idioma (standardni jezik, dijalekt, žargon...).

Predmetna sastavnica *pismeno izražavanje*

Učenici pišu raznovrsne pismene radove:

- raspravljačke (analiziranje, promišljanje određene teme)
- pripovjedne (stvaranje priče, zbivanje, događanje)
- opisne (dočaravanje izgleda nekoga prostora i pojedinosti u njemu)
- dijaloške (govor likova)

(U jednom te istom tekstu mogu se naći sve te osobitosti, ali obično neke prevladavaju.)

- pjesme u stihovima ili u prozi
- putopise
- vijesti
- reportaže
- zagonetke itd.

O bilo kojoj vrsti učeničkog teksta da se radi, ocjenjuje se ponajprije:

- **sadržaj (kako iznesene pojedinosti oblikuju zadanu temu)**
- **struktura (jezično-logička struktura rečenica, povezivanje rečenica, oblikovanje,**

- odjeljka, teksta ili stiha, strofe)
- stil
 - slovnica/pravopis.

Predmetna sastavnica *kultura i mediji*

Nekoliko se elemenata ocjenjuje u okviru ove sastavnice:

a) **poznavanje pojmova iz medijske kulture**

- učenik treba znati definirati ili svojim riječima objasniti određeni pojam iz medijske kulture
 - treba navesti primjer iz svijeta medija
- ili obrnuto:
- učenik treba teorijski opisati navedene primjere

Poznavanje pojmova iz medijske kultura ocjenjuje se prema kriterijima navedenima u tablici 3.

b) **pismena provjera razumijevanja filmskoga djela**

Ovakvu pismenu provjeru nije potrebno bilježiti u školskome kurikulumu. Taj se ispit ne bilježi ni unaprijed u Dnevniku kao pismeni ispiti za taj tjedan, a učenici mogu pisati pismeni ispit iz nekog drugog predmeta isti dan. Razlog je taj što se učenici za ovakvu pismenu provjeru ne trebaju pripremati. To je zapravo provjera koncentracije na gledano djelo. Ovakvu provjeru učitelj može najaviti dan prije provjere, ali ne smije reći koji film će se gledati.

Piše se najčešće samo jedna ovakva provjera u školskoj godini, a ocjenjuje se prema kriterijima navedenima u tablici 4.

c) **Usmena provjera razumijevanja filmskoga djela**

U razgovoru o gledanome filmu očituje se učenikovo razumijevanje djela, sposobnost prosudbe i analize, tj. interpretacije filma, sposobnost povezivanja pojedinih osobitosti filma s prije gledanima, sposobnost teorijskog opisivanja tih osobitosti, sposobnost povezivanja sadržaja filma s osobnim životnim iskustvom i sl.

Ocjena se formira prema kriterijima iz tablice 3.

d) **Pismeni rad vezan uz određenu temu iz medijske kulture**

Ocjenjuje se prema elementima navedenima u sastavnici *pismeno izražavanje*.